

Malmö stad

Kommunstyrelsen

Datum

2025-02-18

Adress

August Palms Plats 1

Diarienummer

STK-2024-1543

Yttrande**Till**

Vattenmyndigheten Södra
Östersjön

Samråd om arbetsprogram med tidplan och översikt över väsentliga frågor - Vattendistrikt Södra Östersjön

537-9191-2024

Sammanfattning

Malmö stad anser att det behövs hantering av målkonflikter, tydligare ansvar och finansiering samt bättre planeringsverktyg för att prioritera vattenutmaningar. Översvämningar kan förebyggas genom moderniserat ledningsnät, gröna lösningar och förbättrad samordning. Åtgärder mot torka bör fokusera på vattenhållande insatser, bättre samordning och tydligare åtskillnad mellan torka och vattenbrist. Vattenmyndighetens underlag kan förbättras genom att rikta insatser dit de gör störst nytta, omklassificera vissa vattenförekomster och förtydliga kustskyddets allmänintresse. Malmö stad håller med om utvecklingsbehoven men betonar att många insatser kräver agerande på nationell nivå, medan kommunens roll handlar om tillsyn och expertstöd. För att underlätta samverkan mellan dessa nivåer behövs tydligare ansvar och styrning av åtgärdsarbetet.

Yttrande

Frågeställningar att besvara under samrådet och Malmö stads svar

Fråga 1: Vad behövs för att du eller din organisation ska kunna prioritera vattenutmaningarna i kapitel 2 och 3 i än högre grad?

För att prioritera vattenutmaningarna krävs:

- Vattenanvändning och vattenförsörjning:**
 - Minskad vattenanvändning och lagstiftning som möjliggör cirkulär vattenanvändning.

- Samordnade lösningar för vattenförsörjning vid kris, med stöd till och krav på regional samverkan.
- Översyn av Malmö hamnområdes ytvattneförekomst's geografiska enhet, så att landområden och kanalområde inte ingår, samt omklassning till kraftigt modifierat eller konstgjort vatten.

2. Översvämning:

- Lagstiftning för kostnadsfördelning och markåtkomst mellan markägare.
- Planering för stigande havsnivåer och höga flöden, inklusive skydd och anpassning av ledningsnätet.
- Behov av att planera bebyggelse så att framtida risker minimeras.
- Inför flödesutjämnande strukturer högt upp i avrinningsområdena för att ge vattnet utrymme att sprida sig, till exempel översvämningssytor, våtmarker och tvåstegsdiken. Reglerade system kan delvis minska eller fördröja översvämningar nedströms, men utan tillräckligt landskapsutrymme riskerar samhället negativa effekter.
- En bredare samhällsinsats krävs för att effektivt minska översvämningsskador. Underlaget beskriver att vattenaktörer måste hantera både överskott och brist på vatten, men frågan är komplex och sträcker sig bortom vattensektorns kontroll.

3. Föroreningar:

- Tydligare koppling mellan åtgärder och effekter i recipienten samt lokala nyttor.
- Hantering av föroreningar utifrån ett avrinningsområdesperspektiv för att maximera effekten av insatser.

4. Målkonflikter och planering:

- Balans mellan bostadsförsörjning, klimatanpassning och tillväxt.
- Tydlighet kring ansvar, skyldigheter, finansieringsmodeller och hantering av kumulativa effekter på miljökvalitetsnormer för vatten.
- Anpassning av och förtydliganden av föreskrifterna för Malmö hamns ytvattneförekomst i linje med En enklare hantering av vattenfrågor vid

planläggning och byggande (SOU 2023:72), samt EU:s undantagshantering, så att befintlig verksamhet både kan bevaras och fortsätta utvecklas.

Fråga 2: Vilka åtgärder för att undvika översvämningar ser du och din organisation behöver prioriteras? Har ni förslag på hur översvämningsåtgärder bättre kan integreras i åtgärdsprogrammet?

Prioriterade åtgärder för att undvika och hantera översvämningar:

1. Modernisering av ledningsnätet:

- En nationell satsning för att uppgradera Sveriges ledningsinfrastruktur behövs, inspirerad av 1970-talets omfattande investeringar. Ökad tydlighet kring kapaciteten i ledningsnätet för att klara 10-årsregn.

2. Gröna och multifunktionella lösningar:

- Utveckling av yteffektiva gröna lösningar kombinerat med modern teknik för att hantera översvämningar.
- Dessa lösningar kan integreras i fysisk planering och bör stödjas av incitament och samverkan mellan privata och offentliga aktörer.

3. Kunskapshöjande insatser:

- Utbilda privata fastighetsägare i riskområden för översvämningar om deras ansvar och möjligheter att förebygga och hantera översvämningar.
- Informera verksamhetsutövare, kollektivtrafik och blåljusaktörer om realistiska strategier för översvämningshantering.
- Öka samhällets förståelse för att översvämningar är naturliga, återkommande händelser, särskilt kring lågpunkter. Detta kräver en ökad satsning på klimatanpassning av riskutsatt bebyggelse och infrastruktur.

4. Regionalt arbete med vattenhållning:

- Åtgärder som håller kvar vatten i landskapet för att minska risker för torka, översvämning och övergödning. Detta kräver frivilliga insatser från privata markägare men kan även genomföras på kommunens egna fastigheter.

- Öka förståelsen för att man, genom ökat engagemang i vattenråden, kan bidra med åtgärder för att minska översvämningar nedströms i avrinningsområdena.

5. Större rådighet i fysisk planering:

- Möjliggöra avvägningar mellan bostadsförsörjning, naturvärden och översvämningsskydd i planeringen.

6. Nationell strategi för klimatrelaterade risker:

- En samlad nationell strategi för klimatrelaterade risker som stigande havsnivåer och skyfall, baserat på kustkommuner i Skånes rekommendationer kring medianvärde, återkomsttider och tidshorisonter.

7. Modernisering av lagstiftning:

- Översyn av lagstiftning för att underlätta anläggandet av sammanhängande översvämningsskydd i översvämningss känsliga områden samt återställande av uppströms hydrologi, dvs fördröja vattnets framfart.

8. Anpassade klassificeringar:

- Omklassificering av vattenförekomster i enlighet med En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72), vilket exempelvis berör vattenförekomster med hamnverksamhet. Även reglerade sjöar för dricksvattenförsörjning bör omklassificeras till kraftigt modifierade eller konstgjorda vattenförekomster. På så sätt reflekteras den faktiska statusen och möjliggör realistiska åtgärder.

9. EU:s undantagshantering:

- Utnyttja möjligheten till mindre stränga miljö kvalitetsnormer så att urban markanvändning, samhällsviktiga funktioner och befintliga verksamheter kan bevaras och utvecklas.

10. Realistiska ambitioner:

- Undvikande av översvämningar i större städer är en orimligt hög ambition. Det gäller även landskapet i övrigt. Fokus bör ligga på att

minska och hantera översvämningar samt styra dem till platser med minimal konsekvens.

- Vattendomar kan inte skapa utrymme för stora flöden eller förhindra översvämningar. Vintern 2024 visade att Kävlingeåns system redan var överfullt. Problemet ligger i exploatering av översvämningsområden och snabb vattenavrinning, inte i regleringsdomar.

Fråga 3: Hur bör delåtgärdsprogram mot torka och vattenbrist utvecklas för att din organisation ska kunna genomföra åtgärderna?

För att delåtgärdsprogrammet ska bli genomförbart och effektivt för Malmö stad krävs:

1. Samordning med kommunal planering:

- Våtmarksstrategin bör integreras med kommunernas översiktsplaner och naturvårdsprogram.
- Multifunktionella effekter, såsom hantering av dikningsföretag, befintliga vattendomar och jordbruksanvändning, behöver säkerställas för att uppnå god verkställighet.
- Tydlighet kring kolinlagring och val av finansierings- och förvaltningsmodeller är viktigt för att skapa likvärdiga förutsättningar i hela landet.

2. Tydlig särskiljning mellan åtgärder mot torka och vattenbrist:

- Åtgärder mot torka bör fokusera på jordbruket, exempelvis genom vattenhållande åtgärder i landskapet, såsom återställande av våtmarker.
- För vattenbrist i kommuner som Malmö, där dricksvattenförsörjningen baseras på sjöar med god tillgång, bör fokus ligga på att minska dricksvattenanvändningen.

3. Nationellt enhetliga klimatscenarier:

- Regionala klimatscenarier för torka bör utgå från en gemensam nationell syn på klimatrelaterade risker som föreslås i fråga 2 punkt 6 för att säkerställa enhetliga riskbedömningar för olika klimatförändringseffekter.

4. Kommunens befintliga insatser:

- Malmö stad och dess tekniska nämnd, tillsammans med VA SYD och Sydsvatten, genomför redan omfattande åtgärder för att minska vattenanvändningen och informera invånare.
- Malmö stad och Sydsvatten arbetar även med att återskapa vattenhållande strukturer på kommunens jordbruksfastigheter och deltar aktivt i vattenrådets arbete.
- Sydsvatten har tagit fram en strategisk plan, Hållbar vattenanvändning, i syfte att tillsammans med VA SYD, Malmö stad och andra kommuner, minska vattenförbrukningen. Detta arbete sparar indirekt vatten för andra behov i samhället.

Fråga 4: På vilket sätt kan vattenmyndighetens underlag, information och åtgärdsförslag förbättras så att det underlättar för fler åtgärder att bli genomförda?

Följande förbättringar av vattenmyndighetens underlag, information och åtgärdsförslag föreslås:

1. Effektiva och rättvisa åtgärder:

- Åtgärder bör riktas där de ger störst nytta. Om merparten av näringsämnesutsläppen härstammar från jordbruket är det ineffektivt att fokusera på reningsåtgärder i tätorter.
- För tätorter bör reningsåtgärder fokusera på föroreningar från byggnader och trafik, där nyttan är tydlig.
- Om det finns utmaningar i styrning eller lagstiftning som förhindrar att åtgärder riktas rätt bör vattenmyndigheten adressera dessa hinder.

2. Anpassning av vattenförekomster:

- Malmö hamns vattenförekomst bör, i enlighet med En enklare vattenhantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande, (SOU 2023:72) klassificeras om till kraftigt modifierat eller konstgjort vatten för att bättre reflektera dess faktiska status och möjliggöra realistiska åtgärder.
- Förslaget att infoga Malmös kanaler och Varvsbassängen i vattenförekomsten Malmö hamnområde är problematiskt. Kanalerna är uppenbart konstgjorda och beroende av pumpdriven vattenomsättning. Att klassa dessa som en naturlig vattenförekomst är inte motiverat. Det

skulle minska kommunens handlingsutrymme för exempelvis utveckling av kanalrummet och kräva omfattande utredningar.

- Förslaget om att inkludera Risebergabäcken som en vattenförekomst kräver ytterligare utvärdering för att säkerställa att åtgärder och krav blir rimliga.
- Både Vombsjön och Kävlingeån nedströms bör klassas om. Klassificeringen måste baseras på tillförlitliga data, då miljökvalitetsnormerna styr juridiska beslut och samhällsutveckling. Malmö får sitt dricksvatten bland annat från Vombsjön, som Sydsvatten reglerar för dricksvattenförsörjning enligt vattendom och som påverkar Kävlingeåns flöde. Regleringen säkerställer råvatten året runt och kan inte enkelt ersättas av ett oregerat tillstånd.

3. **Integrera energifrågan:**

- Underlaget bör inte bara ha fokus på vattenkraft utan också på utvecklingen av havsbaserade vindkraftsparker i södra Östersjön, i enlighet med Malmös översiktsplanerade områden för vindkraft.

4. **Förtydligande av allmänintresse och kustskydd:**

- Betydelsen av allmänintresset för kustskyddsåtgärder som skyddar centrala Malmö, samhällsviktiga funktioner och hamnverksamhet bör klargöras. Detta skulle förenkla tillståndsprocesser.

5. **Stärk informationsinsatser:**

- Förbättra kommunikationen om vikten av att uppnå miljökvalitetsnormerna och kommunernas ansvar i detta arbete.

Fråga 5: Håller du och din organisation med om de identifierade utvecklingsbehoven i kapitel 2 och 3? Hur kan din organisation bidra till utvecklingsbehoven?

Malmö stad håller med om de identifierade utvecklingsbehoven i kapitel 2 och 3, men konstaterar att många av dessa främst kräver insatser från nationella myndigheter och länsstyrelser. Kommunens roll och bidrag begränsas till områden där kommunen har direkt rådighet eller kan samarbeta med andra aktörer.

Malmö stads, samt Sydsvattens och VA SYDs bidrag till utvecklingsbehoven:

1. **Kommunens rådighet:**

- Malmö stads miljönämnd kan bidra som tillsynsmyndighet och genom stöd till kommunens miljöarbete med utredningar och expertkompetens.
- Sydvatten bidrar genom deltagande i Kävlingeåns vattenråd och Fokus Vombsjön.

2. Beredskap och samordning:

- VA SYD arbetar för att förbättra styrning och realtidsövervakning, vilket stärker krisberedskapen för dricksvattenförsörjningen.
- Sydvatten arbetar långsiktigt för att stärka dricksvattenförsörjningens redundans och resiliens, från råvattentäkter till distribution. Säkrad tillgång till beredningskemikalier och alternativa processer är centralt. Överenskommelsen om prioritering av kloridbaserade fällningskemikalier bör förlängas och omfatta fler kemikalier.
- Samrådsunderlaget nämner framtida nödvattentäkter. Sydvatten har även identifierat lokala krisvattenresurser med regional potential för användning vid höjd beredskap och krig.
- Riskbedömningar enligt dricksvattendirektivet kan inkludera ett beredskapsperspektiv och bidra till ökad samordning mellan kommuner genom gemensamma standarder och krav som möjliggör samarbete och erfarenhetsutbyte.

3. Prioritering av utvecklingsbehov:

- Det största utvecklingsbehovet är kopplat till frågan om kumulativa effekter och hur miljö kvalitetsnormer för vatten ska hanteras, vilket nämns i svaret på fråga 6. Detta är en central utmaning som kräver en tydlig nationell strategi och vägledning.

4. Säker och tillförlitlig vattendata:

- Miljöövervakningen måste bli mer heltäckande och inte ersättas av recipientkontroll, som ofta inte speglar hela vattenförekomsten. Beslut bör baseras på tillförlitlig data, inte bristfälligt kontrollerad eller syftesavvikande information. Den statliga miljöövervakningen bör utökas till fler vattenförekomster och riskämnen, då nuvarande övervakning inte möter vattendirektivets krav. Ansvar bör ligga på staten, inte på recipientkontroll eller frivilliga aktörer, vars mätningar

ofta är syftesbundna och geografiskt begränsade. Att förlita sig för mycket på sådan data riskerar felaktiga beslut.

Fråga 6: I kapitel 4 redovisar vattenmyndigheten en rad hinder som vi ser behöver överbryggas för att fler åtgärder ska bli genomförda. Vad krävs för att du eller din organisation ska kunna överbrygga hindren och genomföra fler åtgärder? Vad kan du eller din organisation bidra med för att det ska ske?

För att överbrygga hindren och genomföra fler åtgärder krävs följande insatser och klargöranden:

1. Statliga medel och tydligare finansiering:

- En av de största utmaningarna är osäkerheten kring ekonomiska ramar. Vattenmyndigheten bör lyfta behovet av statlig finansiering för att täcka investeringar, drift, förvaltning och reinvesteringar. Utan långsiktig finansiering är det svårt för kommunerna att genomföra nödvändiga åtgärder.
- Sydvatten genomför åtgärder som gynnar dricksvattenförsörjningen, såsom bekämpning av invasiva arter, våtmarksanläggning, reduktionsfiske och gäddlekplatser. Bolaget deltar även i forskning om vattenkvalitet, brunifiering och övergödning. Initiativet Fokus Vombsjön inom Kävlingeåns vattenråd syftar till att förbättra vattenkvaliteten och öka kunskapen om sjön.

2. Tydlighet kring ansvar och skyldigheter:

- Det finns oklarheter mellan åtgärdsmyndigheter och Vattenmyndigheten om ansvaret för att genomföra åtgärdsprogrammets åtgärder. Denna otydlighet försvagar effekten av programmen.
- För att stärka genomförandet krävs ökad tydlighet kring om åtgärderna är skyldigheter eller frivilliga insatser, särskilt gällande fysiska förbättringsåtgärder i befintlig miljö. Detta bör vara en prioriterad fråga för Vattenmyndigheten.
- En översyn över klassningen av vilka vattenförekomster som behöver omklassas till kraftigt modifierade vatten eller konstgjorda vatten behöver ske. Detta skulle öka trovärdigheten för systemet och ge bättre förutsättningar för den bortre juridiska tidsgränsen 2027 att uppnås.

3. Förvaltningsövergripande samarbete:

- Malmö stad kan bidra genom att ytterligare stärka samarbetet mellan förvaltningar för att förbättra vattenplaneringen. Detta inkluderar att utveckla strategiska vattenplaneringsunderlag kopplade till översiktsplanen och ansökningar om extern finansiering.

4. Tydligare styrning och uppföljning:

- Åtgärdsarbetet prioriteras ofta ner av kommuner och myndigheter till förmån för andra uppdrag. Vattenmyndigheten bör säkerställa en tydligare styrning, uppföljning och återkoppling kring måluppfyllelse för att driva arbetet framåt.

Ordförande

[Förnamn Efternamn]

[Fyll i titel]

[Förnamn Efternamn]

[Här anger du om det finns reservationer/särskilda yttranden.]